

Kuopion kaupunkiseudun toimivaltaisen viranomaisen yhteistoimintasopimuksen katselmus

Paikka	Teams -kokous
Aika	11.2.2021 klo 9:00 – 9:50
Läsnä	Petri Kaunisto, joukkoliikennelautakunta, Kuopio Aki Partanen, joukkoliikennelautakunta, Siilinjärvi Kaisu Matinniemi, Kuopion kaupunkiympäristön joukkoliikenneyksikkö Pekka Kauhanen, Siilinjärven joukkoliikenneyhdyshenkilö Seija Pasanen, Kuopion kaupunkiympäristön joukkoliikenneyksikkö, muistion laatija

1. Katselmuskokous aloitettiin klo 9:00.
2. Kuopion ja Siilinjärven yhteistoimintasopimuksen toteutuminen vuonna 2021

2.1 Sopimuksen sopijapuolet ja tarkoitus

Sopimuksen osapuolia ovat Kuopion kaupunki ja Siilinjärven kunta. Sopimuksessa sovittujen joukkoliikennetehtävien hoitamista varten on perustettu vuonna 2012 yhteiseksi toimielimeksi Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta.

Vuonna 2011 solmittua sopimusta päivitettiin joukkoliikennelautakunnan päätöksellä 25.10.2018 vastaamaan lainsäädännössä ja joukkoliikennejärjestelmässä tapahtuneita muutoksia.

2.2. Yhteistoiminnan tavoitteet ja yleiset periaatteet

Yhteistoiminnan tavoitteena on tehdä yhteistyötä lainsäädännön mukaisesti ja kehittää alueen joukkoliikennettä siten, että palvelutaso paranee sekä palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja taloudellisia.

2.3 Yhteistoimintasopimuksen mukaiset tehtävät

Joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena on Kuopio-Siilinjärvi -alueella Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta. Asiantuntijapalveluista ja asioiden valmistelusta vastaa kaupunkiympäristön suunnittelupalvelujen joukkoliikenneyksikkö yhteistyössä Siilinjärven joukkoliikenneyhdyshenkilön kanssa.

Kesällä 2021 Sansia Oy kilpailutti linja-autoliikenteestä maaseutuliikenteen kohteen 7 (Nilsin sisäiset linjat 62-68) sekä Nilsin asiointiliikenteen bruttoliiikennesopimuksiin perustuen. Asiointiliikennettä ajetaan matkojenyhdistelykeskukseen tehtävien tilausten mukaisesti. Sopimusaika alkaa 6.6.2022 kestäen viisi vuotta ja sitä voidaan jatkaa kolmella vuodella mallilla 1+1+1 vuotta. Kohteen liikennöitsijäksi valittiin kokonaistaloudellisesti edullisin Mika K. Niskanen Oy, jolle myönnettiin yksinoikeus liikenteeseen erillisellä hallintopäätöksellä lokakuussa 2021.

Loppuvuodesta Sansia Oy kilpailutti Kuopion kaupungin suunnittelupalvelujen, Kuopion Veden ja Siilinjärven maankäytön ja kunnallisteknisen suunnittelun puitesopimuksen. Joukkoliikenteen osalta päätös tehdään maaliskuussa. Toimittajia saatiin kolme. Puitesopimuksen kautta voidaan hankkia ilman uutta kilpailua mm. joukkoliikenteeseen liittyviä suunnitelmia ja selvityksiä.

Kuopion koululaiskuljetuksista kilpailutettiin Karttulan, Kurkimäen ja Pihkainmäen kuljetukset, jotka käynnistyivät kouluvuoden 2021-2022 alussa. Siilinjärvi suunnittelee ja hankkii edelleen omat koululaiskuljetuksensa, koska kuljetukset liittyvät kiinteästi koulutyöhön.

Koronavirus epidemia virusmuunnoksineen hallitsi yhteiskuntaa koko vuoden. Epidemian vuoksi oppilaitoksia oli aika ajoin etäopetuksessa ja etätyöt jatkuivat suosituksen mukaisesti laajasti. Tämä heijastui joukkoliikenteen matkustajamääriin, joka jäi 20,2 % vuoden 2019 tason alapuolelle. Kokonaismatkustajamäärä oli 5 905 920. Määrä oli kuitenkin 13 % vuotta 2020 parempi. Tarjonta säilytettiin joukkoliikennesuunnitelman mukaisella tasolla, joka lisäsi kuntien nettokustannuksia.

Alueen sopimusliikenne toimi suunnitellun mukaisesti. Kesäkuun alussa paikallisliikenteeseen tuli uuden sopimuksen myötä ensimmäiset 13 sähköautoa ja 10 teliautoa. Sähkön lisäksi uuden liikennekokonaisuuden käyttövoimana on biodiesel. Paikallisliikenteestä lähes 80 % hoidetaan vähäpäästöisesti uusiutuvilla käyttövoimilla. Kokonaislinjakilometrejä syntyi 6 429 664 km, joista 5 406 087 km paikallisliikenteestä. Kokonaislinjakilometrit kasvoivat 4,5 % edellisestä vuodesta, paikallisliikenteessä 2,9 %. Viime vuonna siirryttiin kesäkauteen normaalina ajankohtana (kesäkuun alussa), kun vuonna 2020 siirtyminen tapahtui koronan vuoksi lähes kaksi kuukautta aiemmin ja linjakilometrejä syntyi siten vähemmän kesäkauden talvea suppeamman tarjonnan vuoksi.

Joukkoliikenteestä annettiin vuoden aikana palautejärjestelmän kautta palautteita 1 041 kappaletta, joka oli lähes 13 % edellistä vuotta enemmän. Palautteita tuli myös puhelimitse.

Asiakastytyväisyyskyselyjä tehtiin tammikuussa, maaliskuussa, elokuussa ja marraskuussa. Kaikissa kyselyissä yleisarvosanaksi Vilkulle annettiin yli neljä asteikolla 1-5. Kyselyissä kartoitettiin myös halukkuutta maksaa matkasta nykyistä enemmän sähköiseen liikenteeseen siirryttäessä sekä koronan vaikutusta vastaajien matkustamiseen.

Bruttoliikennesopimukseen sisältyviä bonuksia maksettiin asiakastytyväisyystuloksen pohjalta kesäkuun alusta alkaen koko paikallisliikenteelle yhteensä 177 213,12 € (alv 0). Bruttoliikennesopimukseen sisältyy myös sanktiot ja palvelurikemaksut, joita liikennöitsijä maksaa viranomaiselle sopimusrikkeistä ja palveluissa tapahtuneista rikkeistä. Sanktioita ja rikemaksuja kertyi koko vuonna yhteensä 23 200,00 € (alv 0). Ne perittiin vähentämällä ne bonusmaksuista.

Paperisesta aikataulukirjasta luovuttiin kesäaikatauluihin siirryttäessä lautakunnan päätöksellä 26.11.2020. Aikataulutulosteita toimitettiin mm. palvelupisteisiin, kirjastoihin, toimintakeskuksiin, palvelutaloihin ja maaseudun pitäjäraadeille.

Waltissa aloitettiin kesällä tunnistepohjaiseen järjestelmään siirtyminen kausilipuissa. Mobiililipun käyttö lisääntyi jopa 46 %. Kertalipuista jopa 44 % oli mobiililippuja. Käyttöön

otettiin myös Waltin mobiilikausiliput. Waltti -mobiililiput otettiin käyttöön myös Kuopion Waltti -järjestelmään sisältyvässä Ely -liikenteessä. Ajoneuvolatauksista luovuttiin 7.6.2021.

Käyttöön otettiin kolmen, kuuden ja kahdentoista kuukauden kausiliput muiden kaupunkiseutujen tapaan. Muutos teki mahdolliseksi hyödyntää Traficomien romutuspalkkiota myös joukkoliikenteeseen. Oppivelvollisuuden laajentuminen kasvatti koulumatkatukeen oikeutettujen oppilaiden määrää, jonka seurauksena Kelan korvaamien koulumatkojen määrä kaksinkertaistui. Osana oppivelvollisuuden laajentumista oppilaille tuli tuoda tarjolle uusi puolen kuun Kela -kausilippu.

Vuoden 2021 alkupuolella valmistui Paikallisliikenneliiton tilaamana selvitystyö joukkoliikenteen alennuslippujen perusteista ja vaikutuksista. Kuopio osallistuu selvitystyöhön. Raportti esiteltiin joukkoliikennelautakunnalle helmikuussa.

Maksuvyöhyke-, lippujen hinta- ja kustannusjakoselvitys valmistui toukokuussa. Käsitellessään selvitystä 27.5.2021 joukkoliikennelautakunta päätti alentaa Kuopion ja Siilinjärven välisten AB-lippujen asiakashinnat samanhintaisiksi vyöhykkeiden A ja B lipunhintojen kanssa. Muilta osin lautakunta hyväksyi selvityksen sisältämät suositukset tavoitteellisina joukkoliikenteen lähivuosien kehittämistyölle.

Helmikuusta 2022 alkaen AB-vyöhykkeelle myydään vain kahden vyöhykkeen lippuja (AB) eli käytöstä poistuvat vyöhykkeiden A ja B sisäiset liput. Tämän vuoksi koko paikallisliikennealueella (vyöhykkeet A-B) tulee olla myös sama vaihtoaika. Lautakunta päätti 25.11.2021 vaihtoajaksi 60 minuuttia. Päätöksen vaikutuksia seurataan ja selvitys vaikutuksista annetaan lautakunnalle toukokuussa 2022. Palautteita vaihtoajasta ei ole tullut tähän mennessä. Helmikuun alussa 2022 poistui käytöstä myös Siilinjärven kuntakaushilippu. Helmikuussa 2022 poistuu käytöstä myös Siilinjärven kuntakaushilippu.

AB-vyöhykkeiden lipunhintojen yhtenäistämispäätöksen vuoksi syntyi tarve määritellä kustannusten jako yhteisen liikenteen osalta uudelleen. Loppuvuodesta käynnistettiin kustannusjakoselvitys, joka perustuu edellisen selvityksen suosituksen mukaisesti keskimatkan pituuteen.

Kalli -hankkeen (Kuopion älykäs liikenne) hankeaikaa jatkettiin lokakuulle 2022 saakka. Hankkeessa toteutettiin adaptiivista liikennevalojärjestelmää, joka osaltaan parantaa joukkoliikenteen sujuvuutta. Lisäksi hankkeen kautta hankitaan lisää matkustamonäyttöjä paikallisliikenteen autoihin matkan aikaisen informaation parantamiseksi. Tarjouskilpailu hankinnasta on ratkaistu. Kilpailun voitti Neonmedia Oy. Lisänäyttöjen asentamisen jälkeen kaikissa paikallisliikenteen busseissa on matkustamonäytöt. Hankkeen aikana tehdään myös selvitys autonomisista busseista.

Viisaan liikkumisen asiakasraati ei kokoontunut vuoden 2021 aikana koronatilanteen vuoksi.

Kuopion kaupunkiseudun kuuden kunnan, Pohjois-Savon liiton ja valtion yhteisen tahtotilaan perustuva MAL-sopimus 2021-2031 seudun kehittämisestä solmittiin kesäkuussa valtion ja Kuopion seudun kuntien kesken huhtikuussa saavutetun neuvottelutuloksen pohjalta. Hyväksyessään sopimuksen seudun kunnat sitoutuivat toteuttamaan sopimuksen sisältämiä kehittämishankkeita vuosille 2021-2023. Sopimuksen mukainen joukkoliikenteen valtionavun perusrahoitus on Kuopion toimivalta-alueelle 1 080 000 € sekä ympäristöperusteinen

valtionapu 1 000 000 €. Joukkoliikenneyksikkö osallistui MAL-sopimuksen mukaisen Kuopion kaupunkiseutusuunnitelman laatimiseen, jossa ratkaistaan linjaus mm. seudun joukkoliikennejärjestelmälle. Työryhmän esitys on, että joukkoliikennejärjestelmä perustuu runkobussilinjastoon, josta on käynnistymässä erillinen selvitystyö.

MUKKE -hankkeesta (mutkattomia kuljetuspalveluita kaikkiin elämäntilanteisiin Kuopion seudulla) valmistui projektisuunnitelma, jonka pohjalta haettiin asiantuntijapalvelujen hankkimiselle Pohjois-Savon liitolta Akke -rahoitusta. Liitto myönsi rahoitusta 70 % arvioituihin asiantuntijakustannuksiin (60 000 €). Asiantuntijapalvelut kilpailutettiin ja SitoWise Oy valittiin hankkeen asiantuntijaksi.

Matkakeskus avautui 29.1.2021. Matkustajien kokonaispalvelut paranivat avautumisen myötä oleellisesti.

Kuopio on mukana kuuden kaupungin yhteishankkeessa automaattisen matkustajalaskentajärjestelmän, Waltti -silmän, toteuttamiseksi. Järjestelmän avulla saadaan tietoa bussista poistuvien matkustajien määrä pysäkeittäin. Tavoitteena on mm. parantaa bussien täyttöasteen seuranta, tarkentaa matkustajakohtaista ilmastopäästöjen laskentaa, kehittää joukkoliikenteen solmupisteitä ja auttaa väljyyden säilymistä busseissa vakavissa tartuntatautilanteissa. Hanke käynnistyi lokakuussa 2021 ja pilotointi on suunniteltu päättyvän kuluvan vuoden lopussa.

2.4 Yhteiset toimielimet

2.4.1 Joukkoliikennelautakunta

Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta 31.7.2021 saakka:

Sakari Pääkkö pj, varalla Osmo Huopainen (Kuopio)
Matti Venäläinen varapj, varalla Kalle Savolainen (Siilinjärvi)
Tuula Niskanen, varalla Riitta Renvall (Siilinjärvi)
Anna Partanen, varalla Paula Koponen (Kuopio)
Kati Seppälä, varalla Anna Soukkamäki (Kuopio)
Anu Vartiainen, varalla Päivi Ahonen (Kuopio)
Risto Pirinen, varalla Jorma Koponen (Kuopio)

Kuopion kaupunginhallituksen edustajana oli Heikki Meriranta, varalla Harri Auvinen. Siilinjärven kunnanhallituksen edustajana oli Seppo Kiiski, varalla kunnanhallituksen puheenjohtajan erikseen nimeämä henkilö.

Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta 1.8.2021 alkaen:

Petri Kaunisto pj, varalla Jukka Paananen (Kuopio)
Aki Partanen varapj, varalla Tommi Jäppinen (Siilinjärvi)
Mika Eskelinen, varalla Sami Räsänen (Kuopio)
Merja Kaija, varalla Tanja Pitkäjoki (Siilinjärvi)
Anu Kähkönen, varalla Maarit Kosunen (Kuopio)
Petri Rissanen, varalla Heikki Matero (Kuopio)
Tuuli Vaittinen, varalla Laura Kuusela (Kuopio)

Kuopion kaupunginhallituksen edustajana on Pekka Niiranen, varalla Eero Wetzell.

Siilinjärven kunnanhallituksen edustajana on Keijo Ryyänen, varalla kunnanhallituksen puheenjohtajan erikseen nimeämä henkilö.

Esittelijänä lautakunnan kokouksissa oli joukkoliikennepäällikkö.

Lautakunta kokoontui kevätkaudella viisi kertaa, päätöksiä tehtiin 33. Kokoukset pidettiin etäkokouksina koronatilanteen vuoksi. Syyskaudella uusi lautakunta kokoontui kolme kertaa, päätöksiä syntyi 24. Myös syyskauden kokoukset pidettiin etäkokouksina syyskuun aloituskokousta lukuun ottamatta. Toiminnassa on noudatettu Kuopion kaupungin hallintosääntöä ja kaupunkiympäristön palvelualueen toimintasääntöä.

2.4.2 Joukkoliikenneyksikkö

Yksikön vetäjänä oli joukkoliikennepäällikkö. Yksikössä oli toukokuun alusta elokuun loppuun kaksi kesäharjoittelijaa. Toisen työsuhdetta jatkettiin sen jälkeen 4.11.2021 saakka. Muuten henkilöresursseissa ei tapahtunut muutoksia.

2.5 Talous ja kustannusten jako

MAL -sopimuksen mukainen joukkoliikenteen valtionavun perusrahoitus on 1 080 000 € sekä ympäristöperusteinen valtionapu 1 000 000 €. Lisäksi Traficom myönsi koronan aiheuttamiin lipputulomenetyksiin valtionavustusta yhteensä 1 775 000 € ja joukkoliikenteen markkinointiin 15 000 €. Perusrahoitus jaettiin kuntien kesken avoimen joukkoliikenteen toteutuneiden kustannusten suhteessa. Koronatuki puolestaan jaettiin lipputulovähenemien suhteessa. Ympäristöperusteinen valtionapu kohdentui kokonaan Kuopiolle vähäpäästöiseen paikallisliikenteeseen, koska Kuopion sisäistä paikallisliikennettä hoidetaan vähäpäästöisesti sähköllä tai biodieselillä. Kuopio – Siilinjärvi -välin liikenteessä käyttövoimana on vielä perusdiesel. Päätös valtionavusta saatiin kesäkuun loppupuolella. Tämän vuoksi markkinoinnille suunniteltuja, valtionavusteisia toimenpiteitä kesäajalle ei päästy toteuttamaan. Valtionapuhakemuksen mukaiset markkinointikustannukset eivät siten toteudu täysin, ja valtionapukin jää päätöstä pienemmäksi.

Yhteisen liikenteen kustannukset jaettiin lautakunnan hyväksymien jakosuhteiden mukaisesti. Jakosuhteet on määritelty sopimuksen mukaisesti matkustuksen suhteessa (kyytiin nousevat matkustajat kuntakohtaisilta pysäkeiltä). Viranomaiskustannukset jaettiin asukaslukujen (Siilinjärvi 15 %, Kuopio 85 %) suhteessa. Laskutus tehtiin neljännesvuosittain.

Viranomaistoiminnan kokonaiskustannukset olivat 1 230 667,17 €, joka oli 7,7 % edellisvuotta enemmän. Siilinjärven osuus kustannuksista oli 184 600,08 €. Palkkakulut nousivat reilut 11 % ja info-, lippu- ja maksujärjestelmän kustannukset reilut 21 %. Lippu- ja maksujärjestelmäkustannuksiin sisältyvät keskisuurten kaupunkiseutujen digitalisaatiohankkeen kehityskustannuksia sekä liikenteen suunnitteluohjelman hankintakustannukset. Muut palvelujen myynnistä aiheutuneet kustannukset (mm. ICT-kulut, huonevuokrat, aikataulujulkaisut, asiakastytytyväisyyskyselyt, markkinointi) kasvoivat reilut 24 % edellisestä vuodesta.

Joukkoliikenteen talousarvioesityksen 2022 lautakunta hyväksyi osaltaan 30.9.2021. Hyväksytty talousarvio toimitettiin lautakunnalle sähköpostitse 11.1.2022.

2.6 Neuvottelu- ja lausuntomenettelyt sekä sopimuksen seuranta

Liikenteisiin esitetyistä merkittävistä muutoksista on neuvoteltu muiden kuntien, toimivaltaisten viranomaisten ja liikennöitsijöiden kanssa. Sopimusliikennöitsijöiden kanssa on pidetty teams -palavereita.

Pohjois-Savon Ely –keskuksen kanssa on käyty sopimuskatselmuksia kustannusten ja lipputulojen jaosta. Lisäksi on osallistuttu Elyn järjestämiin alueellisen joukkoliikennetyöryhmän kokouksiin.

Sopimuksen toteutumista on seurattu kerran vuodessa pidetyssä arviointikokouksessa.

3. Katselmuskokous päätettiin klo 9:50.